

ชุมชนต้นแบบจิตอาสารักถิ่น : กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจิตอาสารักถิ่นสู่
สังคมสันติสุข อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ

MODEL COMMUNITY OF RESIDENTIAL SERVICE MIND: ENCOURAGING
PROCESS OF RESIDENTIAL SERVICE MIND PARTICIPATION FOR PEACEFUL
SOCIETIES OF PHAKDICHUMPHON DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE

พระมหานรินทร์ สุรพลโณ (เอมพันธ์)

PhramahaNarin Surapaภักโ (Emphan)

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์

Master of Political Science

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: narinpempa123@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 1 กรกฎาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 8 กรกฎาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 21 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจิตอาสาผู้นำพัฒนา “จิตอาสา” คือ จิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตายเมื่อพบปัญหาหรือความทุกข์ยากเกิดขึ้นกับผู้อื่น เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี และเห็นน้ำตาเปลี่ยนเป็นรอยยิ้ม เป็นจิตที่เปี่ยมด้วยบุญคือสงบสุขเย็น จิตอาสาเป็นคุณธรรมหนึ่งที่สังคมปรารถนาให้สมาชิกยึดถือ เพราะผู้มีจิตอาสาจะเป็นผู้ที่ไม่เห็นแก่ตัวไม่นิ่งดูตายต่อความเดือดร้อนของผู้อื่น ผู้ที่มีจิตอาสาจะเป็นบุคคลที่สำคัญต่อสังคมส่วนรวม โดยการเอาใจใส่ และช่วยเหลือผู้อื่น คนในสังคมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประเทศที่พัฒนาแล้วจึงให้ความสำคัญต่อจิตอาสาอย่างมาก บางประเทศอย่างเช่นสหรัฐอเมริกา บังคับให้กิจกรรมอาสาเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นกิจกรรมที่สร้างผู้ที่มีจิตอาสาได้ ประเทศที่มีสมาชิกเป็นผู้มีจิตอาสา มีอาสาสมัครมากก็จะเอื้อต่อการพัฒนาประเทศและลดงบประมาณในการพัฒนาของหน่วยงานของรัฐจิตอาสา นอกจากจะเป็นผลดีต่อสังคมแล้ว การมีจิตอาสายังช่วยให้ผู้ที่มีจิตอาสา มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่ดี มีความสุขในชีวิต

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจิตอาสา รักถิ่นสู่สังคมสันติสุขอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ 2. เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจิตอาสา รักถิ่นสู่สังคมสันติสุขตามหลักสาราณียธรรมอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ 3. เพื่อจัดทำคู่มือและตั้งศูนย์เครือข่ายชุมชนจิตอาสา รักถิ่นสู่สังคมสันติสุขอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ มีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 9 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 311 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที เทส ค่าเอฟเทส และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, จิตอาสา, สังคมสันติสุข

ADSTRACT

This article aims to study the volunteer leadership development “Volunteer” is a mind that is ready to sacrifice time, physical strength and intelligence for public benefit, a mind that does not remain indifferent when encountering problems or hardships that occur to others, a mind that is happy when doing good and seeing tears turn into smiles, a mind that is filled with merit, that is, peaceful and cool. Volunteerism is one virtue that society wants its members to adhere to because those who have a volunteer spirit are people who are not selfish and do not remain indifferent to the suffering of others. Volunteers are people who are socially conscious by caring and helping others. People in society help each other. Developed countries therefore place great importance on volunteerism. Some countries, such as the United States, require volunteer activities as a condition for graduation, which is believed to be an activity that can create volunteers. Countries with more volunteer members will help develop the country and reduce the budget for development of government agencies. In addition to being beneficial to society, volunteerism also helps volunteers have good mental and physical health and be happy in life.

This research has the following objectives: 1. To study the process of strengthening the participation of local volunteers towards a peaceful society in Phakdi Chumphon District, Chaiyaphum Province. 2. To strengthen the participation of local volunteers towards a peaceful society according to the principles of Saraniyadham in Phakdi Chumphon District, Chaiyaphum Province. 3. To create a

manual and establish a network center for local volunteers towards a peaceful society in Phakdi Chumphon District, Chaiyaphum Province. The research methodology is mixed-method research. Qualitative research collected data from 9 key informants using in-depth interviews and quantitative research collected data using questionnaires from a sample of 311 people. The tools used were questionnaires and interviews. Data were analyzed to find frequencies, percentages, means, and standard deviations. Hypotheses were tested using t-tests and F-tests and data was analyzed by describing the

Keywords: Participation, Volunteer, Peaceful society

บทนำ

สภาพการณ์ปัจจุบัน เป็นยุคของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองต้องเร่งพัฒนาให้ทันกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง กระแสการเร่งพัฒนาด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย ทำให้คนไทยส่วนใหญ่หันไปสนใจในเรื่องของปากท้องของตนเองมากยิ่งขึ้น ความคิดที่เกี่ยวข้องกับสังคมส่วนรวมและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ลดน้อยลง (อนุสรณ์

ทรัพย์พลอย, 2551 : 1) ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและการแทรกแซงด้วยกระแสทุนนิยมทำให้สังคมต้องเปลี่ยนแปลงไปการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ ทำให้คนในสังคมมีความเป็นปัจเจกชนนิยมมากขึ้น ประกอบกับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วแต่สวนกระแส และไม่สอดคล้องกับการพัฒนาในระดับบุคคล จึงทำให้คนขาดการพัฒนาด้านจิตใจ สังคม และจิตสำนึกร่วมกันโดยเฉพาะการตระหนักในปัญหาสังคมร่วมกัน ด้วยสภาพการณ์สังคมที่ต้องต่อสู้กับความขัดแย้งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งหนึ่งที่มาจากความวุ่นวายปั่นป่วนทางสังคม ก็คือ กลไกการเอาตัวรอดของมนุษย์ (วนภัทร์ แสงแก้ว, 2553 : 1) กระแสเรื่องจิตอาสาและการทำความดีถูกปลุกให้ลุกโชนอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการรวมตัวและช่วยเหลือกันอย่างรวดเร็วในทุกภาคส่วนของประเทศไทย มีการผลักดันเรื่องนี้อย่างจริงจังเพราะตระหนักว่าบ้านเมืองและสังคมยามนี้ ต้องการบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากยิ่งขึ้นเหล่านี้ล้วนแต่เป็นเหตุผลที่ทำให้เรื่องจิตอาสากลายเป็นกระแสยอดนิยมในขณะนี้ (ภูมิพัฒน์ วิศัลยาวัฒน์, 2558 : 2) จิตอาสา (Volunteer Spirit) เป็นแนวคิดและกระบวนการในการช่วยเหลือบุคคลอื่นหรือสังคม เพื่อป้องกันปัญหา แก้ไขปัญหา หรือพัฒนาสังคม ด้วยความเสียสละ ความสมัครใจ ความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินหรือสิ่งของอื่นใด นอกจากความสุขใจ และความภาคภูมิใจในผลงานที่ตนเองได้บำเพ็ญประโยชน์โดยการช่วยเหลือบุคคลอื่นและสังคม ตามกำลังความสามารถของตนเองที่มีอยู่อย่างเต็มที่ จิตอาสาจึงเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนฐานของความเมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์หรือสัตว์ทั้งหลายที่อยู่ร่วมโลกเดียวกัน การตระหนักถึงปัญหา ความทุกข์หรือความ

เดือดร้อนของบุคคลหรือสัตว์อื่นให้มาเป็นปัญหา ความทุกข์ หรือความเดือดร้อนของตนเองและเป็นกระบวนการแห่งความกรุณา คือ ความสงสาร ความปรารถนาอยากให้คุณคนอื่นสัตว์อื่น หรือคนในสังคมมีความสุข อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข จึงพยายามทุกวิถีทางในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลาย ทั้งร่างกาย แรงใจและสติปัญญา เพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ประสบกับปัญหา หรือเพื่อขับเคลื่อนระบบต่างๆ ในสังคมให้เป็นไปในแนวทางที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม (ประพันธ์ ศุภษร และคณะ, 2555 : 1) เพราะมนุษย์หรือคนเป็นองค์ประกอบสำคัญของ “ทุนทางสังคม”

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนามนุษย์จึงจำเป็นต้องอาศัยค่านิยมเรื่อง จิตสำนึกสาธารณะหรือจิตอาสา ซึ่งทำให้คนในสังคมเกิดความเอาใจใส่และความห่วงใยต่อกัน มีการแบ่งปันข้อมูลความรู้ สังคมก็จะเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในท้ายที่สุด เนื่องจากจิตสำนึกสาธารณะหรือจิตอาสาเป็นความรับผิดชอบซึ่งเกิดขึ้นภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรมที่อยู่ในจิต และส่งผลสู่การกระทำภายนอกของบุคคล ปัญหาต่างๆ ในสังคมจะเห็นได้ว่ามีสาเหตุเกิดจากการขาดจิตสำนึกของคนส่วนใหญ่ การสร้างจิตสำนึกสาธารณะของคนในสังคมจึงจำเป็นและมีคุณค่าอย่างยิ่งซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบทั้งจากการกระทำของตนเอง เช่น การรับผิดชอบต่อตนเองเพื่อมิให้เกิดผลกระทบและเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม รวมถึงการกระทำโดยมีบทบาทช่วยสังคมในการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม เพื่อแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สังคมซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (ฉัตรรัตน์ สุขศรีทอง, 2555 : 3)

จิตอาสาเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งที่พึงประสงค์ของสังคมในปัจจุบัน เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้บุคคลในสังคมให้ความสำคัญกับเรื่องส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม จึงทำให้สังคมต้องการความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือ เห็นอกเห็นใจของกลุ่มคนในสังคมมากยิ่งขึ้น จิตอาสาจึงเป็นคุณธรรมที่ช่วยให้สังคมเกิดความเอื้อเฟื้อ และช่วยเหลือกันและกันภายในสังคม เนื่องจากจิตอาสาคือความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และเสียสละทั้งร่างกาย แรงใจหรือทรัพย์สินในการกระทำหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น หากสมาชิกของสังคมยึดถือคุณธรรมนี้ก็จะส่งผลให้สังคมส่วนรวมแสดงออกในรูปของการอาสาทำประโยชน์ให้กับสังคมช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน ดังนั้น จิตอาสาจึงเป็นคุณธรรมที่สังคมไทยคาดหวังให้สมาชิกยึดถือ ไม่ว่าจะมิบบทบาทอยู่ในส่วนใดของสังคม ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และองค์กรต่างๆ ที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่ นอกจากนี้ การทำงานด้วยจิตอาสายังเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างกายและจิตเป็นการทำงานที่ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ทำให้ผู้ทำงานจิตอาสา มีความเบิกบาน สนุกสนาน เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากมายต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติ จิตใจที่ทำงานจิตอาสา ก็จะผ่อนคลายและมีความสุข (พวงทอง อินใจ และคณะ, 2557 : 1)

แนวคิดและทฤษฎีจิตอาสาผู้นำพัฒนา

จิตอาสา คือ การเผื่อแผ่แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีความหมายถึง การทำบุญทำทานทั้งเพื่อคนอื่นเพื่อสาธารณะ รวมถึงคนในชุมชนประเทศชาติและโลก สิ่งนี้วาระแห่งชาติเรียกว่าทานและการ

อาสาสมัคร แต่คนบางกลุ่มได้มีการบัญญัติคำขึ้นใหม่ว่า จิตอาสาหรือจิตสาธารณะ ซึ่งล้วนมีความหมายเหมือนกัน คือ การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การเพื่อแผ้วแผ้งาน เอื้อเพื่อเกื้อกูลผู้คน และชุมชน ทาน อาสาสมัคร จิตสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกทางสังคม จิตสาธารณะ และจิตอาสา ก็เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน

จิตอาสานั้นเป็นคำที่นำมาใช้และรู้จักกันมากในประเทศไทยจากเหตุการณ์ประสพภัยคลื่นสึนามิเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ที่ก่อให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต่างๆ ที่ได้เข้ามาช่วยเหลือผู้ประสพภัย ทำให้เป็นจุดเริ่มต้นของกระแสการเป็นอาสาสมัครที่เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งต่อผู้กระทำและผู้อื่น โดยเน้นที่คุณค่าของความสามัคคี การมีส่วนร่วม และการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขในสังคม โดยหน่วยงานต่างๆ ได้ให้ความสำคัญกับจิตอาสา (กรรณิกา มาโน, 2553 : 1) ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงของการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 ถึง 2570) และกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 ถึง 2579) ที่มีการเปลี่ยนทิศทางโครงสร้างของประเทศไทยก้าวเป็นประเทศไทย 4.0 ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งมีสาระสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งมิติเศรษฐกิจ มิติการเมือง และมิติสังคม โดยให้ความสำคัญต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ซึ่งเป็นปฐมบทในด้านการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของทุนมนุษย์ให้ “เติบโตอย่างมีคุณภาพ มีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม” ตามทักษะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ด้านการใช้ชีวิตและทักษะด้านการปฏิบัติงาน และให้ความสำคัญกับจิตอาสา คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต การมีระเบียบวินัย สร้างคนเก่งและคนดีสู่สังคม จิตอาสาเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ในเรื่องอาสาสมัครโดยนำคำนี้มาใช้คู่กับคำว่าจิตอาสา แต่จะเป็นในลักษณะของงานที่เกิดจากผู้มีจิตอาสา ซึ่งอาสาที่จะทำสาธารณประโยชน์ตามความสามารถของตนเองด้วยความเต็มใจและความอิสระโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน คำกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชว่า “อาสาสมัครจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า ศรัทธาในการอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นนั้นเกิดขึ้นด้วยตัวเองมีความรู้สึกเห็นชอบในงานอาสาสมัครมีศรัทธาที่จะทำงานมีเวลาที่จะปฏิบัติงานและพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัคร” จิตอาสาตามพระราชโองบาย แบ่งเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

1. จิตอาสาพัฒนา ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวันการประกอบอาชีพ รวมทั้งการสาธารณสุข ฯลฯ แบ่งตามภารกิจงานเป็น ๘ กลุ่มงาน ดังนี้

1.1) จิตอาสาพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนมีสุข หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ อาทิ การขุดลอกคูคลอง การดูแลรักษา ความสะอาดเรียบร้อยของศาสนสถานหรือสถานที่สาธารณะ การจัดเก็บผักตบชวา การปลูกต้นไม้ รวมทั้งการพัฒนาโครงการต่างๆ ที่สร้างความเป็นอยู่ของ ชุมชนให้เข้มแข็ง ประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืน

1.2) จิตอาสางานประดิษฐ์และเผยแพร่งานศิลปะ หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่นำความรู้ทางด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน/ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น มาเผยแพร่ และถ่ายทอดเพื่อให้ประชาชนนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาให้เป็นประโยชน์ต่อไป

1.3) จิตอาสาฝ่ายกิจกรรมการแสดงและนิทรรศการ หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่ปฏิบัติงานสนับสนุนในการจัดงานหรือกิจกรรมการแสดงและนิทรรศการ เฉลิมพระเกียรติ เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจและเผยแพร่กิจกรรมจิตอาสาฯ เช่น กิจกรรมการแสดงดนตรีบริเวณพระลานพระราชวังดุสิตการจัดงานอุ่นไอรัก คลายความหนาว งานเฉลิมฉลองวันมหามงคลครบ 100 ปี ไทย เป็นต้น

1.4) จิตอาสาฝ่ายแพทย์และสาธารณสุข หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่ปฏิบัติงานสนับสนุน และช่วยอำนวยความสะดวกแก่แพทย์ พยาบาล รวมถึงช่วยอำนวยความสะดวกด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพ

1.5) จิตอาสาฝ่ายทะเบียนและข้อมูล หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกประชาชนที่มาลงทะเบียนจิตอาสาฯ

1.6) จิตอาสาฝ่ายส่งกำลังบำรุงและสนับสนุน หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่สนับสนุนอำนวยความสะดวก ดูแลความเรียบร้อย จัดหาหรือบริการอาหาร น้ำดื่ม ให้กับประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม/จิตอาสาที่เข้าร่วมปฏิบัติงาน

1.7) จิตอาสาฝ่ายประชาสัมพันธ์ หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่ช่วยงานประชาสัมพันธ์และให้บริการข้อมูลการจัดกิจกรรมจิตอาสาฯรวมถึงช่วยดูแลต้อนรับ ประชาชนที่มาเข้าร่วมกิจกรรม

1.8) จิตอาสาฝ่ายรักษาความปลอดภัยและจราจร หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่สนับสนุน และช่วยอำนวยความสะดวกในการสัญจรของประชาชนการแนะนำ เส้นทางจราจรแจ้งอุบัติเหตุ การจราจรให้เจ้าพนักงานทราบ

2.จิตอาสาภัยพิบัติ ได้แก่กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเฝ้า ตรวจสอบเตือน และเตรียมการรองรับภัยพิบัติทั้งที่เกิดจากธรรมชาติ และเกิดจากสาเหตุอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่โดยรวมและการเข้าช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนจากภัยพิบัติดังกล่าว เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น

3.จิตอาสาเฉพาะกิจ ได้แก่กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์ให้ปฏิบัติในงานพระราชพิธี หรือการรับเสด็จ ในโอกาสต่างๆ เป็นการใช้งำลังพลจิตอาสาร่วมปฏิบัติกับ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มาร่วมงานรวมทั้งการเตรียมการ การเตรียมสถานที่และการฟื้นฟูสถานที่ภายหลัง การปฏิบัติในพระราชพิธี และการเสด็จฯ นั้นๆ ให้

เป็นไปด้วยความเรียบร้อย (โครงการจิตอาสาหน่วยพระราชทาน และประชาชน, ศูนย์อำนวยการใหญ่
จิตอาสาพระราชทาน, กันยายน 2566)

สรุปได้ว่า จิตอาสา หมายถึง พร้อมที่จะสละ เพราะฉะนั้น จิตอาสา จึงหมายถึง ใจพร้อมที่
จะสละเวลา แรงกายและสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ จิตที่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณา
ปรารถนาดีต่อผู้อื่น อยากให้เขาพ้นทุกข์ โดยไม่หวังประโยชน์สุขหรือผลตอบแทนให้แก่ตัวเอง เป็นจิต
ที่ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ ความสำคัญของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวมโดยการเอาใจใส่และการ
ช่วยเหลือ

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม ยังหมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือ
เข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่
เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงจังยิ่งขึ้น (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2546 : 10) การที่
บุคคลที่มีความสนใจหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องเดียวกันเข้ามาร่วมกัน เพื่อปฏิบัติการกิจ ไม่ว่าจะเป็
การวางแผน การดำเนินงานการรับทราบผลการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล หรือร่วมกันทำ
กิจกรรมต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตกลงกันไว้ (จิราภรณ์ ศรีคำ, 2547 : 20) ซึ่งการมีส่วนร่วม
ที่พึงประสงค์และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน มีจุดสำคัญอยู่ที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ที่
เป็นไปได้ลักษณะแบบสมัครใจและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเข้มแข็ง แต่คุณสมบัติดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้
ต้องอาศัยกระบวนการเริ่มต้นและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่ใช่เป็นการจำลองแบบหรือการนำมาสวม
ใส่ในจุดใดจุดหนึ่ง (ไพฑูริย์ ผิวผาง, 2550 : 17) นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมหมายถึงกระบวนการของ
การให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ (Participative Management)
เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของบุคคล PM ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของ
พวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหาร (สมยศ นาวิการ, 2545 : 12) การมีส่วนร่วม ยังหมายถึง
กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐ หรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการ
พัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชนโดยให้สมาชิกเข้ามาร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อ
แก้ปัญหาของชุมชน (จินตนา สุจจันท์, 2549 : 11) ความร่วมมือของประชาชนในรูปตัวบุคคลหรือ
กลุ่มคน ที่มีความคิดเห็นตรงกันเพื่อกำหนดกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้
ตั้งไว้อันเป็นประโยชน์ต่อบุคคลต่อกลุ่มคนรวมทั้งต่อส่วนร่วมโดยที่ประชาชนต้องเป็นผู้ตัดสินใจใน
กระบวนการการมีส่วนร่วมด้วยตนเองและรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น (ศรีณยาตีพูน, 2546 : 7) การมี
ส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการบริหารการปกครองพอสรุปได้ในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ทำให้ได้แนวทางแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นที่กล่าวคือ
การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาการพัฒนาแต่ละท้องถิ่นนั้น ควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นที่มีส่วนร่วม
ในการเสนอความคิดเห็นของตน ประชาชนจะรู้ว่าความต้องการของตนคืออะไร ทำให้สามารถ

กำหนดแนวทางเพื่อตอบสนองความต้องการได้เหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาได้ถูกจุดและตรงประเด็น

2.ทำให้ประชาชนต้องผูกมัดตนเองกับสิ่งที่มีส่วนร่วมเมื่อประชาชนได้เสนอแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของตนแล้ว เขาย่อมรู้สึกผูกพันตนเองที่จะต้องดำเนินกิจกรรมบางประการอันจำเป็นทำให้สิ่งที่เสนอแนะมาปฏิบัติให้บรรลุผล ประชาชนจะร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3.ทำให้ประชาชนรู้สึกรัก และหวงแหนในท้องถิ่นของตนเองจากข้อ 2 เมื่อประชาชนผูกมัดตนเองกับสิ่งที่มีส่วนร่วมและร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานแล้วจะก่อให้เกิดผลต่อมาก็คือความรักความภูมิใจและความหวงแหนในท้องถิ่นของตนเองเนื่องจากตนเองได้มีส่วนร่วมทำให้ท้องถิ่นเจริญรุ่งเรืองและพัฒนาขึ้น

4.ทำให้แบ่งเบาภาระจากรัฐบาลกลาง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่างๆ เท่ากับรับหลักการในเรื่องการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นที่แต่ละแห่ง เมื่อประชาชนในท้องถิ่นที่สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองก็จะทำให้แบ่งเบาภาระจากรัฐบาลกลาง รัฐบาลกลางก็ย่อมมีเวลามากขึ้นที่จะไปดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศต่อไปได้

5.ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นต่อความสัมฤทธิ์ผลในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เมื่อประชาชนในระดับตำบลเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆ ย่อมเป็นการปลูกฝังเบื้องต้นและเป็นพื้นฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับประเทศชาติต่อไป (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2543 : 243-244)

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอาจเป็นการเข้าร่วมแบบทางตรง หรือทางอ้อมก็ได้ และยังเป็นวิธีการที่ผู้นำสามารถนำมาปรับใช้ในการจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร เป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้นการเข้าไปมีส่วนร่วมยังทำให้บุคลากรเกิดทัศนคติต่อการบริหารงานขององค์กรดีขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีการสร้างเครือข่าย

ความสัมพันธ์ของเครือข่ายในทางสังคมวิทยาเป็นแนวคิดและกระบวนการเกี่ยวกับการจัดระบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มคน องค์กรและสมาชิกของเครือข่ายในระดับต่างๆ ให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันบนพื้นฐานที่สำคัญคือ การประสานงานกัน การยอมรับในศักดิ์ศรีกันและกัน

การมีสถานภาพและบทบาทที่เสมอภาคหรือทัดเทียมกัน การมีอิสระต่อกัน แต่มีความพร้อมที่จะดำเนินงานร่วมกัน และการสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (วันชัย พลเมืองดี, 2561 : 21) อีกทั้งเครือข่ายเป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการที่เชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันโดยไม่ละทิ้งสาเหตุ ผลลัพธ์ และบริบทที่เกี่ยวข้องเป็นการมองสรรพสิ่งอย่างเป็นองค์รวมและเป็นระบบเปิดที่สามารถจะเชื่อมโยงกับสิ่งอื่นๆ อย่างต่อเนื่องและสุดท้าย คือ ความเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ระหว่างกันหรือการมีปฏิริยาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบจัดเป็น

ความสัมพันธ์ในมิติของความเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงมองถึงกระบวนการของสรรพสิ่งว่า มีการประสานสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ เพื่อกำกับความเป็นไปของการทำหน้าที่ตามระบบนั้นๆ ให้มีความสัมพันธ์และมีความเป็นปกติยิ่งขึ้น ซึ่งความเป็นปกตินี้มิได้หมายถึงความสมดุลที่หยุดนิ่ง แต่เป็นองค์กรที่สามารถจัดการตัวเองได้และมีความอ่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว เพราะฉะนั้นเมื่อเกิดปัญหาขึ้น หรือเกิดสถานการณ์ในรูปแบบหนึ่งๆ เราไม่สามารถที่จะใช้กรอบคิดอันเดิม หรือมุมมองอันเดิมในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ทั้งหมดเราจำเป็นต้องใช้สถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนและระบบย่อยที่สลับซับซ้อน หรือใช้บริบทที่เกี่ยวข้องนั้นๆ ในการแก้ไขปัญหา กล่าวอย่างง่ายๆ ก็คือ การเข้าไปจัดการและการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นองค์รวมและมองสรรพสิ่งอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นเหมือนเรื่องของสมการทางคณิตศาสตร์ที่ยากๆ และทับซ้อนกันอยู่อย่างมากมาย โดยที่มีสมการย่อยแต่ละอันไม่เหมือนกัน แต่เมื่อสามารถแก้สมการย่อยนั้นสมการใดสมการหนึ่งได้ก็สามารถนำไปสู่การแก้สมการใหญ่ที่ยากๆ นั้นได้ในเวลาชั่วพริบตา (พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร), 2560 : 92-93) เหตุผลในการสร้างเครือข่ายทางสังคม มีหลายประการ ได้แก่

- 1.บุคคลต้องการมีเพื่อนในการทำงาน ต้องการมีหมู่ มีพวก
- 2.บุคคลต้องการทรัพยากรในการทำงาน
- 3.บุคคลต้องการรับภาระความเสี่ยงในกิจกรรมร่วมกัน
- 4.บุคคลต้องการความชำนาญเฉพาะด้านในการแก้ไขปัญหา
- 5.บุคคลต้องการประหยัด และ
- 6.บุคคลต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงมีปัจจัยเสริมที่เป็น

เงื่อนไขสำคัญ คือ ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่าย (ฐิติวรรณ ลินธุ์นอก, 2563 : 43)

สรุปได้ว่า การสร้างเครือข่ายเป็นการเริ่มต้นของการสร้างเป้าหมายร่วมกันของภาคสมาชิก ซึ่งแม้ว่าสมาชิกที่เกี่ยวข้องจะมีบทบาทหน้าที่ความถนัดต่างกัน เมื่อทุกคนได้เข้ามารับรู้ในเป้าหมายหรือปัญหาาร่วมกัน สมาชิกแต่ละส่วนจะได้ปรับ และแสดงบทบาทตามศักยภาพ หรือความถนัดของตน

หลักสาราณียธรรม 6

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยการสอนให้คนมีความเสมอภาคและเสรีภาพ ไม่ได้บังคับให้เชื่อ สอนให้คนใช้เหตุผล สอนให้สังคมเกิดความสามัคคีกันและรวมกลุ่ม สอนให้คนประพฤติดีมีศีลธรรม หลักสาราณียธรรม เป็นธรรมที่ส่งเสริมความพร้อมเพรียงความสมัครสมานสามัคคีของหมู่คณะ

สาราณียธรรม คือ หลักธรรมสำหรับพัฒนาตนเองให้มีความเสียสละ เมตตากรุณาگذัญญกตเวที และสามัคคี ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน เป็นหน้าที่หรือข้อปฏิบัติที่ประชาชนควรปฏิบัติ ต่อผู้อื่นในสังคมมีวิธีการหรือขั้นตอนที่ประมวลเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1.เมตตาทายกรรม คือ การแสดงออกถึงความเมตตาทางกายแก่เพื่อนในสังคม เดียวกันทั้ง ต่อหน้าและลับหลัง ช่วยเหลือกิจธุระของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงอาการกิริยา สุภาพ เคารพ นับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2.เมตตาวจีกรรม คือ การแสดงออกถึงความเมตตาปรารถนาที่ดีต่อกันทางวาจา ต่อเพื่อน ร่วมสังคมประเทศชาติเดียวกัน เช่น การช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำสั่งสอนตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรด้วยความปรารถนาดีกล่าววาจาสุภาพ เป็นประโยชน์

3.เมตตา मनกรรม คือ การตั้งจิตเมตตาปรารถนาดีต่อกันกับเพื่อนร่วมสังคม ร่วมหมู่คณะ เดียวกัน มีจิตปรารถนาดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน มองกันในแง่ดีไม่มี ความระแวงสงสัยซึ่งกันและกัน

4.สาธาณโภคี คือ การรู้จักแบ่งปันเฉลี่ยเจือจาน แม้ว่าจะเป็นสิ่งของเล็กน้อยแต่เป็นสิ่งที่ ได้มาโดยชอบธรรม ก็ไม่ควรหวงไว้แต่ผู้เดียว

5.ศีลสามัญญตา คือ จะต้องมศีล มีความประพฤติเสมอเหมือนกับบุคคลที่ร่วมในสังคมหมู่ เดียวกัน ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ

6.ทิวฐิสามัญญตา คือ จะต้องมีความเห็นที่ตรงเสมอเหมือนกับผู้อื่นในสังคมเดียวกันมี ความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการที่จะนำไปสู่การขจัดปัญหา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุต โต) 2551 : 233)

สรุปได้ว่า การยึดถือในหลักการ อุดมการณ์ และอุดมคติที่ร่วมกันหรือสอดคล้องไป กันได้มี ความเห็นเสมอกันมีการยอมรับในหลักการเดียวกัน ยอมรับนับถือความคิดเห็นของกัน และการสร้าง การมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น การดึงกลุ่มคนมีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

บทสรุป

นับตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนามีความสำคัญ ต่อสังคมไทยและมีบทบาทต่อชุมชน อื่นทั้งพระพุทธศาสนาเปรียบเสมือนเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะมีความสำคัญทางด้านจิตใจ เป็น ศูนย์กลางของชุมชน โดยการอบรมคุณธรรม จริยธรรม อุบาสยตั้งงามให้กับคนในสังคมและชุมชน ให้ ความอนุเคราะห์ด้านสาธารณะตามความต้องการของประชาชนช่วยแก้ปัญหาให้กับสังคมและ ประเทศชาติเป็นอย่างดีด้วยหลักคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า พระสงฆ์ถือว่าเป็นหนึ่งใน พระรัตนตรัยเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ ถือว่าเป็นผู้นำให้กับชุมชนอันเป็นที่ยอมรับ พระสงฆ์นอกจากจะทำหน้าที่ตนเองเพื่อขัดเกลากิเลสของ ตนเองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เพื่อสังคมชุมชนอีกด้วย

จิตอาสาผู้นำพัฒนา คือ จิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อ สาธารณประโยชน์เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตายเมื่อพบปัญหาหรือความทุกข์ยากเกิดขึ้นกับผู้อื่น เป็นจิตที่มี ความสุขเมื่อได้ทำความดี และเห็นน้ำตาเปลี่ยนเป็นรอยยิ้ม เป็นจิตที่เปี่ยมด้วยบุญคือสงบสุขเย็น จิต อาสาเป็นคุณธรรมหนึ่งที่สังคมปรารถนาให้สมาชิกยึดถือ เพราะผู้มีจิตอาสาจะเป็นผู้ที่ไม่เห็นแก่ตัวไม่

นี้จึงดูตายต่อความเดือดร้อนของผู้อื่น ผู้ที่มีจิตอาสาจะเป็นบุคคลที่สำนึกต่อสังคมส่วนรวม โดยการเอาใจใส่ และช่วยเหลือผู้อื่น คนในสังคมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประเทศที่พัฒนาแล้วจึงให้ความสำคัญต่อจิตอาสาอย่างมาก บางประเทศอย่างเช่นสหรัฐอเมริกา บังคับให้กิจกรรมอาสาเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นกิจกรรมที่สร้างผู้ที่มีจิตอาสาได้ ประเทศที่มีสมาชิกเป็นผู้มีจิตอาสา มีอาสาสมัครมากก็จะเอื้อต่อการพัฒนาประเทศและลดงบประมาณในการพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ จิตอาสา นอกจากจะเป็นผลดีต่อสังคมแล้ว การมีจิตอาสายังช่วยให้ผู้ที่มีจิตอาสา มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่ดี มีความสุขในชีวิต

การมีส่วนร่วมการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเพื่อการกระทำกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมีขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังนี้ คือ การวางแผนรวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ตลอดจนการติดตามประเมินผลประเภทของการมีส่วนร่วมมีหลายประการดังนี้ คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเป็นสำคัญดังนั้นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมโดยตรง การมีส่วนร่วมโดยอ้อมเป็นเรื่องของการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการโดยไม่ได้ร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหาร ดังนั้นหลักสารานุกรมที่มีหลักเมตตาเป็นหลักธรรมที่เป็นแกนกลาง เป็นหลักการที่นำมาซึ่งความระลึกถึงกัน 6 อย่าง คือ ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่ความเคารพ เพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อการไม่ทะเลาะวิวาทกันเพื่อความสามัคคีปรองดองกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้นมี ๖ ประการ คือ เมตตา กายกรรมเมตตา วาจกรรม เมตตา มโนกรรม การแบ่งปันลาภทั้งหลายที่ได้มาโดยชอบธรรม การรักษาศีล การมีอริยทศกัณฐ์

บรรณานุกรม

- อนุสรณ์ ทรัพย์พลอย. (2551). “การศึกษาพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม”. รายงานการวิจัย. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- วนภัทร์ แสงแก้ว, (2553). “การพัฒนาแกนนำจิตอาสาป้องกันเอดส์เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน”. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มิพัฒน์ วิศัลยาวัฒน์, (2558). “เจตคติที่มีต่อกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม”. รายงานการวิจัย. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ประพันธ์ ศุภษร. และคณะ. (2555). “กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา”. รายงานการวิจัย. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธิดารัตน์ สุขศรีทอง. (2555). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนบางบ่อ

- วิทยาคม จังหวัดสมุทรปราการ”. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- พวงทอง อินใจ และคณะ. (2557). “พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นแสนสุขและจิตอาสาผู้สูงอายุ”. รายงาน การวิจัย. ศูนย์ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ : สำนักงานการ วิจัยแห่งชาติ.
- กรรณิกา มาโน. (2553). “ความหมายของชีวิตกับจิตอาสา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, (2546). การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง, พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สิริลักษณ์การพิมพ์.
- จิราภรณ์ ศรีคำ. (2547). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิชิ วิทยาระดับประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพฑูรย์ ผิวผาง. (2550). “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบล เป็อยน้อย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จินตนา สุขจรรย์นันท. (2549). การศึกษาและการพัฒนาชุมชน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศรีธยา ดีพูน. (2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันชัย พลเมืองดี. (2561). “การพัฒนาและเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของกลุ่ม อารยธรรม 5 เชียง กับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง”. รายงานการ วิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาเขตพะเยา.
- พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิตีปสิทธิกร), ดร.และนายสัญญา สดประเสริฐ. (2560). “การสร้าง เครือข่ายจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในการพัฒนาชุมชนและความเป็นเมืองเชิงพุทธ ใน จังหวัดนครปฐม”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาลัย สงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี.
- ฐิตีวรรณ สิ้นธนูอก. (2563). “การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์กับการพัฒนาเขต เศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน จังหวัดหนองคาย”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.